

O B S A H

Július Pašteka: Vstup do III. zväzku

5

ROZHOVORY

Pár otázok autorovi	9
Rozhovor so spisovateľom Ivanom Stodolom	10
Mimochodom	11
Ivan Stodola: Prečo píšem pre divadlo?	12
O prvotínach, premiérach a divadelnej sláve	14
Plače či neplače jubilant?	16
Keď jubilant neplače	18
Pár slov s jubilantom	20
Čaj u pána Stodolu	22
Hodiny nemerajú vždy čas	24
Na návšteve národného umelca Ivana Stodolu	26
Hovoríme s národným umelcom Ivanom Stodolom	28
Na posiedke s Ivanom Stodolom: jeho láska – divadlo	32
Monológ národného umelca Ivana Stodolu	34
Človek v kresle života: Ivan Stodola	36
Dialóg s jubilujúcim Ivanom Stodolom	40
Súčasníci – pamätníci spomínajú: 1918 – 1968	50
Nezverejnený rozhovor	51
Na slovíčko s majstrom Stodolom	55
Na začiatky dramatickej tvorby si spomína národný umelec I. Stodola	57
Slovo o súčasnej slovenskej dráme	59
Tridsať minút s Ivanom Stodolom	61
Ja a SND	70
U nestora slovenských spisovateľov	72
Rozhovor s národným umelcom doc. MUDr. Ivanom Stodolom	74

ČINOHRY

Jožko Púčik a jeho kariéra	87
Bačova žena	143
Čaj u pána senátora	179
Náš pán minister	227
Cigánča	275
Kráľ Svätopluk	327
Keď jubilant plače	365
Komédia	423
Jej prvý ples	481

Bankinghouse Khuvich and Comp.	525
Belasý encián	585
V našej tichej horárni...	635
Zahučali hory	687

DODATKY K SÚBORNÉMU DRAMATICKÉMU DIELU I. A II.

Dramatické texty

Stredobačovská strana	735
Príčina smrti – telefón	737
Kvílenie	740
S kocúrom	743
S pravdou von a či luhaf?	751

Divadelné referáty

České divadlo v Mikuláši I	757
České divadlo v Mikuláši II	759
České divadlo v Mikuláši III	761
České divadlo v Mikuláši IV	762
České divadlo v Mikuláši V	764
Prvé divadelné predstavenie na novom javisku v gymnáziu	765
Českí úradníci hrajú divadlo v Mikuláši	766
Mikulášska divadelná mládež	767
Mikulášsky divadelný krúžok	768
Detské židovské divadlo v Mikuláši	769

Predpremiérové príhovory

Autor o svojom kuse	773
Gá – gá – gá!	774
Jej prvý ples I.	776
Jej prvý ples II.	777
Hľadám človeka	779
Rozpomienky starého autora	780

Publicistika

Národný dom v Liptovskom Sv. Mikuláši	785
Volebná!	787
Či sme to dobre hlasovali?	789
„Páni“	791
Komunizmus	793
Liptovský Sv. Mikuláš – župným hlavným mestom	795
Slová a – skutky	797
Bytová mizéria	798
Z činnosti „našich“ slovenských poslancov	799

Jeden rok úradníkom v sovietskej Moskve	800
Štát	802
Mozole a či – rozum?	803
Oslávme dôstojne 28. október	804
Pod jednou zástavou	805
Čo nás v novom roku očakáva?	807
Murín ostal murínom	808
Apoštol	810
Nášho poslanca Svetlíka vešiak ubil	812
Maďar	813
Samospráva či centralizmus?	815
Kam sme to zašli?	817
Nemému dieťaťu	818
Viedeň	819
Nezamestnanosť robotníctva	821
„Nech žije sovietske Rusko!“	822
Mládeži	823
„Éljen a háború!“ – „Nech žije vojna!“	824
Židovskej mládeži!	825
Beda takému národu!	827
Voľby	829
Pekný príklad	830
Wilson	831
Dejiny mikulášskej slovenskej mládeže	832
Kjöbenhavn – Ženeva	838
O Dánsku	841

Fejtóny

Moje Vianoce na fronte v roku 1915	859
Šťastlivý Nový rok!	861
Vzkriesenie	863
Kniha	864
Dojmy z Prešova	866
Po Novom roku	868
Postojná či Demänovská jaskyňa?	869
Venované pánom z cechy poľovníckej	871
Vianoce	873
Filmová cenzúra	874

Spomienky a pozdravy

Ján Palárik (1822 – 1870)	879
Moje stretnutia s Hviezdoslavom	883
Rozpomienky na Janka Jesenského	887

Niekoľko chvíľ s Tajovským	890
Rozpomienky na Janka Jesenského a Jožka Tajovského	895
Rozpomienky na Jožka Kellu	898
Pani Oľga a pani Hana	899
Zdravica k sedemdesiatke Janka Borodáča	902

O diele, živote a jednom predstavení

J. E. Bor: Rozhovor s I. Stodolom	909
Krátky životopis (s prílohou)	912
O mojom väznení (Príloha)	913
Mikuláš Huba: niekoľko poznámok k uvedeniu <i>Bačovej ženy</i>	815

Editorské poznámky a doslov, chronológia dram. diela I. Stodolu, štúdia editora

Ján Sládeček: Editorské poznámky	923
Dodatky k I. a II. zväzku	928
Ján Sládeček: Chronológia Stodolovej dramatickej tvorby	933
Július Pašteka: Editorov doslov	936
Július Pašteka: Niekoľko pohľadov na neznámeho Stodolu	940

Súpisy

Súpis inscenácií hier Ivana Stodolu na slovenských profesionálnych javiskách a umeleckých školách	958
Súpis adaptácií hier Ivana Stodolu na slovenských profesionálnych javiskách	1033
Výberová bibliografia článkov, štúdií, rozhovorov a spomienok o autorovi a hrách uverejnených v inscenačných bulletinoch Stodolových hier inscenovaných na slovenských a českých profesionálnych javiskách	1035
Zoznam umeleckých mien, pseudonymov a rodných mien tvorcov a účinkujúcich	1040

Stodolove hry v zahraničí

Súpis inscenácií hier Ivana Stodolu na českých profesionálnych javiskách	1042
Súpis inscenácií hier Ivana Stodolu v zahraničí a bibliografia recenzií i článkov	1047
Stodolove hry v zahraničnom rozhlase	1052

Ivan Stodola a jeho dielo v rozhlase

Rozhovory I. Stodolu	1053
Hry I. Stodolu vo zvukovej podobe	1053
Odvysielané relácie z textov a hier Ivana Stodolu	1054
Relácie o Ivanovi Stodolovi	1055

Ivan Stodola a jeho dielo v televízii

Ivan Stodola v dokumentoch STV	1056
Televízne inscenácie Stodolových hier	1056

13. výstup

JOŽKO, STRÁŽNICI, POKORNÁ

JOŽKO (*sadne si na posteľ zamyslený*).

(*Na ulici vyhráva verklík.*)

POKORNÁ (*Vstúpi elegantne oblečená, vidieť síce, že sú šaty nie celkom nové, ale sú moderné. Je trochu groteskná proti predošlej chudobe.*): Jožko, brat môj, čo ti mám povedať?

JOŽKO: Marta, ty si to? Celý som ukonaný.

POKORNÁ: Sadni si, uznávam, ako by nie, keď trpíš za nás.

JOŽKO (*ustato*): Nie za vás.

POKORNÁ (*vrúčne*): Nebuď skromný, vždy si bol skromný. Ja to viem, nik ti to nemôže povedať, len vlastná sestra. Ty si hrdina a najšlachetnejší človek na svete.

JOŽKO: Mýliš sa, nie som.

POKORNÁ: Ty si sa obetoval, aby nám bolo lepšie.

JOŽKO: Neobetoval som sa.

POKORNÁ: A nám je už teraz lepšie.

JOŽKO: Lepšie? (*Obzrie ju, prísne.*) Sestra, odkiaľ máš tieto šaty? Ved' som ťa ja nechal bez haliera.

POKORNÁ: Odkiaľ? Že odkiaľ? Je to celkom prirodzené. Humanitas mi posielala stravu, spoločnosť Benevolencia šaty.

JOŽKO (*zmraší sa*): Ako?

POKORNÁ: Azda pochopíš, že mi to patrí?

JOŽKO: Ako ti to môže patriť?

POKORNÁ: Je len sociálnou povinnosťou postarať sa o príbuzných zlodēja.

JOŽKO (*trochu divo*): Ach, tak!

POKORNÁ (*prekvapená*): Prečo pozeráš tak čudne na mňa?

JOŽKO (*stupňuje*): Vieš, čím si zaplatila tie šaty?

POKORNÁ: Ja ničím.

JOŽKO (*vystupňuje*): Mojou čťou!

POKORNÁ (*utišuje ho*): Ale, Jožko, nepoznávam ťa. Čo si to myslíš? Celý svet píše o tebe, ospravedľňuje tvoj skutok biedou a pokladá ho za oprávnený. Vieš, čo napísal časopis Naša spravodlivosť? Že to, čo si urobil, je nie krádež, ale sociálna svojpomoc, a žiada, aby na lavicu obžalovaných posadili celú ľudskú spoločnosť, a nie teba! A nežičíš im to? Tým deťom.

JOŽKO (*pri spomienke na deti ožije*): Čo robia deti?

POKORNÁ: Jedno mi umiestili pri mori, druhé v Tatrách.

JOŽKO (*Z bolestnej tváre stane sa pomaly uspokojená; poprechodí sa po izbe, dáva pomaly otázky.*): Pri mori... v Tatrách... Už písali odtiaľ?

POKORNÁ: Z Tatier som dostala už tri karty, od mora dve.

JOŽKO (*už usmiaty*): Chvália si, dobre sa im vodí?

POKORNÁ (*natešená*): Obidve stučneli hneď v prvý týždeň po kile.

JOŽKO (*dojatý, skoro do plaču*): Po kile?... Boli vyhladnuté. (*Ťažko mu od precítienia hovoriť.*) Nenajedli sa, chudáta.

SLIVKA: Nehnevaj ma. Nepamätáš sa na banket?

SLIVKOVÁ: Nuž čo?

SLIVKA: Pri pani okresnej náčelníčke som sedel, smiala sa celý večer.

SLIVKOVÁ (*posmešne*): A o čomže si jej rozprával?

SLIVKA: O svojej vandrovke po Nemecku, a ako som si v hostinci pstruha objednal.

SLIVKOVÁ: A zabávala sa?

SLIVKA (*rozmyšľa*): Akože bol ten pstruh pripravený? Nepamätáš sa?

SLIVKOVÁ: Chvalabohu, už sme zasa pri jedení.

SLIVKA: Ej, keď som zabudol.

SLIVKOVÁ (*vážne*): Baltazár, ja ti vravím, keď dnes každý z našich známych mohol sa stať niečím, ja nestrpím, aby sme my ostali pri pohrebnom ústave a rakvách. Rozumiess? I my musíme urobiť kariéru.

SLIVKA: Bodaj ťa, že mi to na um nezíde! (*Klopanie.*) Kto je to? Namojveru, príbuzný v čiernom. No, teraz pozri, či som ja nie súci. Najdrahšiu rakvu predám.

3. výstup

Predošli a SEKERA

SLIVKOVÁ: Voľno.

SEKERA (*Mocný chlapisko, drsných črt, vidieť, že bol nedávno mäsiarom a údenárom. Oblečený je celý v čiernom, šaty sú mu však trochu tesné, na hlave má cylinder, na rukách čierne rukavice. Vstúpi odmerane a s veľkým smútkom na tvári. Hovorí hlbokým, smútočným hlasom.*): Predávate rakvy?

SLIVKA (*Úplne zmení svoj vzhľad, vzdychne hlboko a so zlomeným zrakom a dlhými krokmi pristúpi nemo k prichodiacemu ku dverám. Tam mu oboma rukami dlho potriasa ruku.*): Prijmite moju hlbokú sústrasť, čože to z nás bude? Namojveru, za dva roky vymrieme, ak to takto pôjde. (*Ukáže vážne na svoju ženu.*) Moja manželka.

SEKERA (*nemo mykne hlavou*): Predávate rakvy?

SLIVKA: Veru áno, veru áno. A na akú mieru si žiadate? Ráčili ste láskave odmerať (*s citom*) nebožtíka?

SEKERA: Nie.

SLIVKA: Tak asi? Niekoľko centimetrov nerozhoduje. Alebo mám ísť sám mieru odobrať?

SEKERA: Nie.

SLIVKA (*úslužne*): Áno.

SEKERA: Mieru vezmite zo mňa.

SLIVKA (*vytiahne rýchle centimeter*): Ach, tak, dáme meter osemdesiat dlhú a osemdesiatpäť širokú, mama, poznač sto osemdesiat päť a osemdesiat. Azda pán tatuško?

SEKERA: Nie.

SLIVKA: No, chvalabohu, nie príbuzný.

SEKERA: Príbuzný.

SLIVKA: Ale, ale, azda len nie?

SEKERA: Ba áno. (*Tragicky.*) Ja.

SLIVKA: Hja, hja, teda predsa príbuzný?

TAJOMNÍK: Vážení prítomní. Otváram našu tajnú poradu a zisťujem, že z dvanásťčlenného výkonného výboru dostavili sa štyria členovia a neospravedlnil sa nikto. S radosťou zisťujem ďalej, že náš pán Slivka, ako nový člen, sa hneď na prvej schôdzke výboru zúčastnil, a i to je príčinou, že sme našou tajnou schôdzkou dnes jeho dom poctili.

PYSKULIAK: Pán tajomník, opakujem ešte raz, najvernejším prívržencom našej strany je pán Slivka. Či tam alebo tam treba niečo, s ním vždy môžeme rátať.

VŠETCI: Tak je, tak je, Slivka je znamenitý chlap!

SLIVKA: Ale, páni, veď už len urobím, čo môžem.

TAJOMNÍK: Pristúpime k veci. Predovšetkým prinášam úprimný pozdrav nášho ústredia. (*Všetci úslužne vstanú a poklonia sa.*) Viete, prečo som vás zvolal? Rokovať bude me na dnešnej tajnej schôdzke o veľmi chúlостivej otázke, a to o určení kandidáta (*ticho*) do tretieho skrutínia pre nastávajúce voľby do senátu. Naša Strana všeobecného blahobytu, ako viete, rastie zo dňa na deň.

VŠETCI: Výborne, výborne!

TAJOMNÍK: Len ticho, páni, lebo i stený majú uši. Od týchto volieb očakávame, že sa pre našu stranu uprázdni väčšina ministerských kresiel. Nateraz, ako viete, máme len jedno kreslo. S prevzatím toľkej moci, je to eklatantné, rastie i zodpovednosť. A tu si dovoľm oznámiť, ako najväčšiu tajnosť strany, toto: my musíme voliť politikov prvotriednych. Tak si to žiada naša pani ministrová. (*Poklonia sa.*) V minulosti stali sa ohromné chyby. Predstavte si, ako škodilo strane, keď sa istý pán senátor, ráčte odpustiť, že vám to tak otvorene poviem, pri večeri cudzozemského diplomata nevedel správať. Zuby si vystykoval vidličkou.

VŠETCI: Úžasné!

PYSKULIAK: To je ozaj škandál!

TAJOMNÍK: Pani ministrová bola zúfalá. A ešte potom, keď si vypil, čo robil. Nechcem ani pokračovať. Teda, páni, naša strana už zostavila svoju kandidátku do senátu. Keďže si však ústredie žiada, aby sa senátorom stal i niekto z vášho kraja, prepúšťa právo kandidovania do tretieho skrutínia vám. Páni! Uvažujte dobre a vyberte z celého volebného okresu toho najsúcejšieho muža v každom ohľade. Patričný musí mať všeobecnú vzdelanosť, musí vedieť hovoriť o všetkom, nech je gentlemanom a spoločenského správania ako anglický lord. Pani ministrová si to žiada a vyslovila to takto (*napodobňuje ju*): „Očakávam, že mi prinesiete za kandidáta človeka exkluzívneho. Hľadte však, aby nielen pán kandidát, ale i celá jeho rodina bola v každom ohľade comme il faut“. Či sú takí, o tom sa pred rozhodnutím i sama presvedčím.“ Takto mi to osobne povedala. (*Pokloní sa.*) Zrejme, že vôbec nechcem vplývať na vás, vážení páni. Je to eklatantná vec, kandidujte, koho chcete, ale je zrejme, že vôľa pani ministrovej je nám smerodajná. Tajný odkaz strany som vám odovzdal a prosím, aby ste k veci prehovorili. O slovo žiada kto? Pán výborník Motúz.

* fr. Ako sa patrí.

6. výstup

Predošli, SLANINOVÁ, MILKA, SLANINA

SLANINOVÁ: Tu vám nesiem peniaze, ach, chybuje ešte dvadsať korún. (*Volá.*) Milina!

MILKA (*vojde*): Čo je, mama?

SLANINOVÁ: Nemáš pri sebe dvadsať korún?

MILKA: Ba áno. (*Dá jej.*)

SLANINOVÁ (*Petrovi*): Tak, tu je celá suma.

PETER (*odtisne peniaze*): Prosím, dajte to na nejaký dobročinný cieľ, na siroty, na vyššiu dievčenskú školu, alebo kde chcete. Porúčam sa! (*Prudko von.*)

SLANINOVÁ (*udivená*): Ľaľa, aký to človek. Prečo nechcel peniaze?

UJKO (*pokrčí ramenami*): Iste má príčinu.

SLANINOVÁ: No, čo tam po tom.

SLANINA (*nahnevaný vstúpi*): Mne sa celý tento cirkus prieči.

SLANINOVÁ: Aké to máš reči?

SLANINA: Nedalo by sa to urobiť jednoducho, proste?

SLANINOVÁ: Staraj sa do svojich vecí.

SLANINA: Vystriham vás, aby náš dom nebol namiesto slávy obrátený na posmech.

SLANINOVÁ: Ty, ty človek bez srdca (*aby Milka nepočula*), nevidíš, že je to šťastie dieťaťa?

SLANINA (*hodí rukou*): Máš dnes mnoho prázdnych rečí. (*Von.*)

SLANINOVÁ: Ujko, koláče v kuchyni nepohoreli? Pozriem. (*Von.*)

MILKA (*bola zamyslená pri obloku*): Ujko, je to urážka, keď sa dievčaťu povie, že je bezcitná?

UJKO: Závisí od toho, ako sa to povedalo, či to bol povrchný človek, alebo inteligent.

MILKA: Nie... (*Zmätená.*) Vlastne neviem... nepoznám... je to urážka?

UJKO (*škrabe sa za uchom*): Dievčička, ak to bol mládenec, nie je vylúčené, že si ho okúzlila a že sa do teba zamiloval.

MILKA (*posmešne*): Zamiloval? Hahaha. On do mňa? To by bolo krásne!

7. výstup

Predošli, SLANINOVÁ, JEAN

SLANINOVÁ (*milo*): Ale, prosím, ešteže odpustiť, práve je tu Milinka.

JEAN (*veselý, rezký, živý*): Ach, spanilá slečna, tisíc ráz prosím o odpustenie, bol som náramne unavený od cesty a od dojmov, teraz som sa dobre vyspal, som zas čerstvý, nehneváte sa?

MILKA (*zdvorilo*): Niet ozaj príčiny.

JEAN: Je to šarmantné od vás.

SLANINOVÁ (*ujkovi*): Čo to povedal, ako sa to hovorí?

UJKO: Že šarmantné, je to výraz, ktorý možno ministrovi povedať. Ach, deti, pozrite na dvor, ten huf sveta, školské deti. Pán Jean, pozrite si to.

JEAN: Mon Dieu, mon Dieu.

SLANINOVÁ: I to sa naučím.

UJKO: Výborne sa to dá použiť hocikde.